שור שנגח ד' וה' פרק רביעי בבא קמא לח.

דאם כן לכתוב רחמנא גבי מועד. וליכא למימר דכי כתב רחמנא רעהו בתם לפטור תם דהדיוט בהקדש קאתי ומועד כדקאי קאי ולהכי לא כתביה גבי מועד [ד] דלא חייביה רחמנא במועד אלא במקום שחייב בתם ולפטור לגמרי בשמיהם הדיוט בהקדש נמי לא אתי דא"כ לכתביה רחמנא גבי מועד דהוי רבותא עפי וגם ליכא למיטעי למדרשיה אלא לפטור וכ"ש בתם אלא ולאי מדלא כתב גבי מועד אתא רעהו למיחב תם בהקדש נזק שלם וה"ה שבא לפטור לגמרי תם בהקדש בהדיוט וסיון דתם פטור מועד נמי פטור וה"ק קרא רעהו הוא דאיכא חילוק בין תם למועד אבל כשאינו רעהו לא דהדיוט בהקדש חייב והקדש בהדיוט פטור:

עמד והתיר ממונן לישראל. משמע דוקא בענין זה שנגח [ה] שור שלנו שור שלהם ולמ"ד בפ' בתרא (לקמן דף קיג.) גזל כנעני אסור ניחא אבל למ"ד מותר קשה: **מפארן** הופיע ממונן לישראל. פי' הקונטרס שסיבב והחזיר התורה בכל האומות ולא קבלוה משמע שר"ל דנפארן נגלה לאומות וכן משמע בתרגום ירושלמי דמתרגם מטורא דנבלא אתגלי לבני ישמעאל ופארן ארץ ישמעאל היא כדכתיב בהגר ומשב במדבר פארן וברים מסכת ע"ז (דף כ: ושם) [ו] אית דגרסי מאי בעי בשעיר מאי בעי בפארן וקשה דבשבת פ' ר"ע (ד' פט.) משמע דפארן הוא שיי דקחשיב ה' שמות שנקרא לו מדבר ליו מדבר קדש מדבר פארן מדבר שיי מדבר קדמות ונראה דמדבר שיי מדבר גדול ומלך אחד נקרא שיי ומלך אחר נקרא פארן וכל אחשה שמות דקחשיב במסכת שבת אחשה אלקים היו בו שכל אחד שמו נקרא כן ולענ"ג דקדרים אתם לכל השמות אין להקפיד על זה ובאותו לד ששמו פארן נגלה לבני ישמעאל: **אלא** האדם. מימה הא אין עובדי כוכבים קרויין אדם כדתניא בפ' המקבל (כ"מ קיד:) אמר רשב"י אין קרבי העובדי כוכבים מטמאים באהל שנאמר אדם כי ימות באהל אתם קרויים אדם ואין העובדי כוכבים קרויים אדם ובפ' ד' מיתות (סנהדרין דף נט. ושם) [ז] פי' בקונטרס דר"מ דהכא כדבנן דפליגי עליה דרבי שמעון בן יוחי בפרק הבא על יבמתו (יבמות דף פא. ושם) [ח] ורבינו תם מפרש דיש חילוק בין אדם להאדם [ט] תדע מדפריך ביבמות מקראי דבעיאים ולא פריך מקראי דתורה דהאדם והבהמה אשר ימלא בשדה (שמות ט) אך התם הוי קודם מתן תורה ופ"ת א"כ הוה ליה למימר אדם [י] ולא נאמר אלא האדם לאו פירכא היא דהך ברייתא מתניא בת"כ וטובא איכא התם כבי האי גוונא דקתני התם וכן הוא אומר (ישעיה כו) פתחו שערים (רמשיכם) ויבא גוי וגו' ויבאו כהנים ליים ישראלים לא נאמר אלא גוי לדיק וכן הוא אומר הטיבה [ה'] לטובים כהנים ליים וישראלים לא נאמר אלא לטובים הא למדת שאפילו נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול ופ"ת והא עובדי כוכבים נמי קרויים אדם דכתיב לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם וי"ל דבמקום שמזכיר השם מזכיר עובדי כוכבים בלשון אדם כלומר דבר חכם נולד מאדם וכן גבי חירם (יחזקאל כח) אתה אדם ולא אל וכן מה יעשה לי אדם (תהלים קיח) וריב"א הקשה מדכתיב (ישעיה מג) ואתן אדם תחתיך ומירץ דדרשינן ואתן אדום תחתיך גבי ההוא רומאה בפרק בתרא דכרכות (דף סב:) והא דאמר בהשולח (ביצה דף מז.) יש קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל לאפוקי בה בורות שיחין ומערות מדכתיב והארץ נתן לבני אדם בני אדם משמע אדם מלאשון [כ] **הרי** הוא כבהן גדול. הא דנקט כהן גדול משום דדרשינן בסוטה (דף ד:) יקרה היא מפניים מכהן גדול הנכנס לפני ולפניים: **קראו** ושנו ושלשו. ופ"ת והא אמרינן בתגיגה (דף יב.) המלמד תורה לעובד כוכבים עובר בעשה דמגיד דבריו ליעקב (תהלים קמז) ויש לומר דבע"כ עשו ע"פ דברי המושל ולא נתחייבו למקוד עלמן אי נמי עשו עלמם גרים כדאי' בספרי דברשה אף מובא עמיס: **נשא** משה קל וחומר. אומ"מ דלאו דוקא אלא כלומר עתיד משה לישא ק"ו אם לא שהזהירו הכתוב תחילה דקודם נאמר אל תגר את מואב ממה שנאמר גרור את המדינים והכיתם אותם כדדרשינן עתה יבאו אם תמירא בלא אלא מלחיבה בעצלתא שלא היו מומרין אלא בתגגרא וקרא דמדין אחר מעשה דבלק היה והא דקאמר נמי הקדוש ברוך הוא למשה לא בשעלתה על דעתך לאו דוקא הקשה הר"ר אלחנן דהכא משמע דאחר שנאמר גרור את המדינים עדיין היו מוזהרין שלא לגור מואב

הופיע. גילה ממונן והמילו: **מפארן.** כשסיבב והחזיר התורה על כל האומות ולא קיבלוה [ט]: **והגלה אופסם.** כגון כפתורים היולאים מכפתור (דברים ב) וכגון ובשעיר ישבו החורים וגו' (שם) וכן לאומות הרבה: **לומר שאפי' מקיימין אותן כו'.** שהרי אינם מצווים אבל מעוגשין לא פטרן: **למדוגו פורקסס: מון מדבר זה.** וסם לא גילו להם טעמו של דבר שיהא ממונו של כנעני בחזקת הפקר מפני הסכנה: **דגידופא הוא.** כלפי מעלה: מוכיח

דאם כן נכתוב קרא להאי רעהו גבי מועד: שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור: אמרי ממה נפשך אי רעהו דוקא דכנעני כי נגח דישראל נמי ליפטר ואי רעהו לאו דוקא אפילו דישראל כי נגח דכנעני נחייב א"ר אבהו אמר קרא [1]עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ראה שבע מצות [2] שקיבלו עליהם בני נח כיון שלא קיימו עמד והתיר ממונן לישראל [3] רבי יוחנן אמר מהכא [2]הופיע מהר פארן מפארן הופיע ממונם לישראל תניא נמי הכי שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור שור של כנעני שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם שנאמר עמד וימודד ארץ ראה ויתר גוים ואומר הופיע מהר פארן מאי ואומר וכי תימא האי עמד וימודד ארץ מבעי' ליה לכדרב מתנה וכדרב יוסף ת"ש הופיע מהר פארן מפארן הופיע ממונן לישראל מאי דרב מתנה דא"ר מתנה עמד וימודד ארץ ראה וכו' מה ראה ראה שבע מצות שנצטוו עליהן בני נח ולא קיימום עמד והגלה אותם מעל אדמתם ומאי משמע דהאי ויתר לישנא דאגלויי הוא כתיב הכא ויתר גוים וכתיב התם [3]לנתר בהן על הארץ ומתרגם לקפצא בהון על ארעא מאי דרב יוסף [4]דא"ר יוסף עמד וימודד ארץ ראה וכו' מה ראה ראה שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח ולא קיימום עמד והתירן להם איתגורי אתגר א"כ מצינו חוטא נשכר אמר מר בריה דרבנא לומר שאפילו מקיימין אותן אין מקבלין עליהן שכר ולא [5]והתניא [6]ר"מ אומר מנין שאפילו נכרי ועוסק בתורה שהוא ככהן גדול ת"ל [4]אשר יעשה אותם האדם וחי בהם כהנים ולוים וישראלים לא נאמר אלא אדם הא למדת שאפילו נכרי ועוסק בתורה הרי הוא ככהן גדול אמרי אין מקבלים עליהן שכר כמצווה ועושה אלא כמי שאינו מצווה ועושה [7]דא"ר חנינא [8]גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה: ת"ר וכבר שלחה מלכות רומי שני סרדיוטות אצל חכמי ישראל למדונו תורתכם קראו ושנו ושלשו בשעת פטירתן אמרו להם דקדקנו בכל תורתכם ואמת הוא חוץ מדבר זה שאתם אומרים שור של ישראל שנגח שור של כנעני פטור של כנעני שנגח שור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם ממ"נ אי רעהו דוקא אפילו דכנעני כי נגח דישראל ליפטר ואי רעהו לאו דוקא אפילו דישראל כי נגח דכנעני לחייב ודבר זה אין אנו מודיעים אותו למלכות [6] רב שמואל בר יהודה שביבא ליה ברתא אמרו ליה רבנן לעולא קום ניזל וניחמיה אמר להו מאי אית לי גבי נחמתא דבבלאי דגידופא הוא דאמרי מאי אפשר למיעבד הא אפשר למיעבד עבדי אזל הוא לחודאי גביה א"ל [5]ויאמר ה' [7](אל משה) אל תצר את מואב ואל תתגר בם מלחמה וכי מה עלה על דעתו של משה לעשות מלחמה שלא ברשות אלא נשא משה ק"ו בעצמו אמר ומה מדינים שלא באו אלא לעזור את מואב אמרה תורה [8]צרור את המדינים והכיתם אותם מואבים

מסורת הש"ס

א) ע"ז כ:, כ) ע"ז ב. פנהדרין נט., ג) [עי' תוס' יבמות כפ. ד"ה ואין וכ"כ בפנהדרין נט. דיש ספרים דגר' ר' ירמיה], ד) לקמן פז. ע"ז ג. קדושין לא., ה) [עי' תוס' קדושין לא. ותוס' ע"ז ב. ד"ה גדול], ו) [בפ"ק: הרשעה], ז) [ל"ל הגיה שור שלהם שור שלנו כי' ומצא מהרש"ם דפ"ל להגיה דטוחם הפוסקים הוא לענין נגיחה דוקא מוחר גזל כנעני ונקנו רש"ל דמילתא דמתניי. [ועי' מהרש"א ומהרי"ם]., ח) [ד"ה מאי], ט) [ד"ה אלא], י) [ד"ה ואין], כ) [ד"ה אלא], ל) [ד"ה ואין], מ) ל"ל לא, נ) [ועי' תוס' יבמות פא. ד"ה ואין ומ"ש שם על הגליון].

תורה אור השלם

1. עָמַד וַיְמַדֵּד אָרֶץ רָאָה וַיִּתַּר גּוֹיִם וַיִּתְפֹּצְצוּ הָרְרֵי עַד שְׁחֹר גִּבְעוֹת עוֹלָם הַלִּיכוֹת עוֹלָם לוֹ:
חבקוק ג ו
2. וַיֹּאמַר יְיָ מִסִּינַי בָּא וְזָרַח מִשֵּׂעִיר לָמוֹ הוֹפִיעַ מֵהַר פָּארָן וְאִתָּה מֵרִבְבֹת קֹדֶשׁ מִימִינוֹ אֵשׁ דָּת לָמוֹ: דברים לג ב
3. אַךְ אֶת עֵזָו תֹּאכֵלוּ מִכֹּל שֶׁרֶץ הָעוֹף הַהֹלֵךְ עַל אַרְבַּע אֲשֶׁר לוֹ כְרָעַיִם מִמַּעַל לְרַגְלָיו לְנַתֵּר בָּהֵן עַל הָאָרֶץ:
ויקרא יא כא
4. וּשְׁמַרְתֶּם אֶת חֻקֹּתַי וְאֶת מִשְׁפָּטַי אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה אֹתָם הָאָדָם וָחַי בָּהֶם אֲנִי יְיָ: ויקרא יח ה
5. וַיֹּאמֶר יְיָ אֵלַי אַל תֵּצֵר אֶת מוֹאָב וְאַל תִּתְגַּר בָּם מִלְחָמָה כִּי לֹא אֶתֵּן לְךָ מֵאַרְצוֹ יְרֻשָּׁה כִּי לִבְנֵי לוֹט נָתַתִּי אֶת עָר יְרֻשָּׁה: דברים ב ט
6. צָרוֹר אֶת הַמִּדְיָנִים וְהַכִּיתֵם אוֹתָם:
במדבר כה יז

גליון הש"ס

תוס' ד"ה דא"כ כו' דלא חייבית רחמנא במועד. עי' לקמן דף מב ע"ל תוס' ד"ה ומנ:

מוסף רש"י

מפארן הופיע ממונם לישראל. הופיע והפקיר ממונם לישראל (ברכות כ:). עמד והתירן להם. דלה ויסר גוים, נגלה בעיניו ויסר להתירן (ע"ז ב:). אין מקבלין עליהן שכר. התרה זו לא טובתם היא אלא שאין מצוין לקיימן ואם יקיימו לא יקבלו שכר (שם ג. ועי"ש ו:). אלא אדם. ר"מ לית ליה אתם קריים אדם ולא עובדי כוכבים קרוין אדם, ור"ש היא דדרש לה במסכת יבמות (קא.) (סנהדרין נט.). למודונו תורתכם. שאתם לומדים במשנה (רש"י כתיי).

עין משפט נר מצוה

יז א מיי' פ"ח מהלכות מ"מ הלכה יג סמג עשין יב טוש"ע ח"ד סי' רמו סעיף ו:

שיטה מקובצת

[א] ראה שבע מצות וכו'. משמע דכל שמקיימין שבע מצות דידנו אצלנו כדינו אצלם. ומעתה אין צריך לומר באומות הנדורות בדרכי דתות ונטוסים (מאירי ז"ל); [ב] ממונן לישראל. כלומר ראה שאכזרים ולב רע להם וחשודים על כל שהן מצוין משבע מצות וכ"ש שאינן מצרים בצרת אחיהם לפיכך קנסם הכתוב כדי שישמרו שוורין וכ"ז לא דברו אלא על ד' אומות דכתיב בהו לא תחי' כל נשמה כו' (ה"ר יהונתן ז"ל); [ג] ודבר זה אין אנו מודיעים למלכות. כ"ז מדברי הסרדיוטות הוא כלומר ובדבר הזה נעשה חסד עמכם שלא להודיעו למלכות (תלמיד הר"פ ז"ל); [ד] בין אדם להאדם. והיינו טעמא דהאדם הוי מיעוט אחר מיעוט אדם הוי מיעוט האדם הוי מיעוט כאומר המיושר שבאדם כמו הירך המיומנת שבירך ואין מיעוט אחר מיעוט אלא לרבות (הרא"ש ז"ל);

Torah-Box.com
diffusion du judaïsme aux francophones
Tél. FR : 01.80.91.62.91 - Tél. ISR : 077.466.03.32 - contact@torah-box.com